

Derk Eimers

VERBORGEN VERBONDEN

22 SPERMADONORS DOORBREKEN HET TABOE

b:k light

© 2023 Derk Eimers / Booklight uitgeverij

ISBN 978 94 92595 57 7

NUR 740

Zie voor meer informatie: www.verborgenvbonden.nl

Tekstcorrectie: Inge van den Akker, boekenbusiness.com

Vormgeving: Andries Mol

Foto auteur: Corné Sparidaens

Visuals en webdesign: Diederick Entjes, Deenote

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag, in welke vorm of op welke wijze dan ook, worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, transmitted or stored in any form or by any means without written permission of the publisher.

www.booklight.nl

b:k light

INHOUDSOPGAVE

Ter introductie		7
Inleiding		10
Hoofdstuk 1	Spermadonatie in Nederland	15
Hoofdstuk 2	HB-GNR	25
Hoofdstuk 3	918 of 915	32
Hoofdstuk 4	-	37
Hoofdstuk 5	V10 en V1	43
Hoofdstuk 6	26/50	50
Hoofdstuk 7	3-3	55
Hoofdstuk 8	K10	62
Hoofdstuk 9	WD-07	69
Hoofdstuk 10	LBA-50	75
Hoofdstuk 11	Co8	80
Hoofdstuk 12	J-13	88
Hoofdstuk 13	A23	94
Hoofdstuk 14	B(A)3	97
Hoofdstuk 15	DU003 en 298	103
Hoofdstuk 16	AD-56	112
Hoofdstuk 17	Z92	119
Hoofdstuk 18	D43	124
Hoofdstuk 19	33-66	132
Hoofdstuk 20	CD-69	139
Hoofdstuk 21	V46	144
Hoofdstuk 22	86-F	150
Hoofdstuk 23	TIES	156
Hoofdstuk 24	Uitkomsten onderzoek	168
Dankwoord		177
Organisaties		179
Bijlages		181

TER INTRODUCTIE

Testimonials

Als journalist heb ik altijd een fascinatie gehad voor onvertelde verhalen. Het raakt wat mij betreft aan de kern van wat journalistiek is: aan de oppervlakte brengen wat niet mocht worden gezegd. Volgens die maatstaf is dit een zeer *journalistiek* boek geworden. Door de getuigenissen van anonieme donoren in Nederland te verzamelen, in context te plaatsen en morele oordelen aan de lezer te laten. Waarom werden deze mannen donor? Hoe beleefden ze hun donorschap? En hoe kijken ze met de bril van nu terug naar toen? Belangrijke vragen, voor wie grip wil krijgen op KID. Met de anonieme donor als onbekende schakel in de ontstaansgeschiedenis van zijn nageslacht en daarmee in de verslaglegging van een periode die in 2004 (tenminste officieel) tot een einde kwam. Een gapend gat dat een helder begrip in de weg staat.

Dat we zo weinig weten over de binnenwereld van anonieme donoren is even logisch als wonderlijk. Logisch omdat het anonieme donorschap lange tijd iets was waar niet of op z'n minst terughoudend over gesproken werd. Tegelijkertijd wonderlijk, omdat de anonieme donor zo onlosmakelijk verbonden is met een periode in de Nederlandse geschiedenis en waarover aardig wat uitgesproken meningen over de nationale talkshowtafels zijn gevlogen. Gesprekken en discussies waarin de belangrijke stem van de donor vaak ontbrak. Derk Eimers geeft in dit boek anonieme donoren een stem en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de geschiedschrijving van een onderwerp dat zich (te) lang in het verborgene bevond.

Je kunt tegenwerpen dat donoren de afgelopen jaren wel degelijk aan het woord zijn gekomen. Dat het perspectief van de donor in talloze artikelen, documentaires en reportages een plek kreeg. Hierbij was de aanleiding doorgaans een misstand, zoals het verwekken van grote aantallen nakomelingen met het zaad van een enkele donor. In de *Volkscrant* schreef ik over

zo'n misstand in ziekenhuis Rijnstate in Arnhem, waar met sperma van een van de donoren zelfs vijftig nakomelingen ter wereld kwamen. Ook een werkelijkheid die belicht moet worden. Maar door de som der delen ook een eenzijdig beeld, dat geen recht doet aan het veelkleurige verhaal dat KID in Nederland is. Dit boek toont pagina na pagina een meer genuanceerd beeld van de mannen achter de donorcode.

Derk Eimers slaagde erin het vertrouwen van 22 donoren te winnen en ons van hun donorschap deelgenoot te maken. Een knappe prestatie. De monologen gaven mij het gevoel recht tegenover de donoren te zitten. Luisterend naar nog onvertelde verhalen, van mannen die niet langer een nummer zijn.

– Jelte Sondij, programmamaker (Rambam, DWDD-jakhals) en donorkind

---

Dit boek geeft een stem aan spermadonoren, maar is daardoor ook belangrijk voor donorkinderen en hun ouders. Hun drijfveren, hun enthousiasme, hun – ja ook – naïviteit, gevolgd door twijfel en realisme. Het is niet hetzelfde als bloed geven; je geeft halve kinderen weg. De kinderen, mensen van (jouw) vlees en bloed, verdienen een eerlijk verhaal zoals hier verteld.

Al ruim dertig jaar zoek ik biologische vaders en maak ik van dichtbij mee hoe complex het 'niet-weten' is. Hoe kinderen (van zes tot zestig jaar) hun biologische vader idealiseren. Maar de stoere man op het witte paard is al heel wat ouder; zijn geheugen laat hem soms in de steek en het leven heeft ook op hem een wissel getrokken. Je hoopt dat kind en vader elkaar als volwassenen de hand geven en hun ervaringen zonder verwijten en verwachtingen aan elkaar vertellen.

– Els Leijs, familiedetective en DNA-consultant

Verborg en Verbonden laat zien dat donors uit de anonieme tijd een gezicht en persoonlijkheid hebben. Het beschrijft hun motivaties en afwegingen. Hun ervaring zonder opsmuk of eufemismen. Maar het laat ook zien hoe afspraken werden geschonden en hoe zij werden tegengewerkt om zich vindbaar te maken voor hun donorkinderen.

We wisten al dat de belangen en rechten van wensouders of kinderen voor de artsen niet centraal stonden, maar de portretten tonen aan dat zij evenmin de donors daarin respecteerden. Verplichte kost dus voor iedereen die zich bezighoudt met donorconceptie, ouders die een kind met een donor overwegen, artsen in opleiding en beleidsmakers op dit vlak. Voor eenieder die wil volhouden dat donors uit het verleden anoniem wensen te zijn. Of dat donors enkel een zaadje of een DNA-streng zijn. De anonieme donor is een persoon met gevoelens, opvattingen en kwaliteiten. Inmiddels ken ik donorkinderen die hun gevonden donor zelfs als een (soort) vader beschouwen. Ook zijn de eerste gevallen in Nederland bekend van voormalig anonieme donovaders die hun donorkinderen officieel erkennen.

Dit boek laat weten dat de meeste donors in elk geval vaderlijk zijn. Op afstand, zonder ruimte of liefde van de ouders te willen afnemen. Maar in de zin dat ze er voor hun (donor)kinderen willen zijn wanneer die dat willen dan wel nodig hebben.

Samenvattend is dit boek baanbrekend, soms schokkend en liefdevol. Net als de donors ...

- Ties van der Meer, voorzitter Stichting Donorkind en donor

INLEIDING

“Believe what you will from historians. Most write from the present perspective; forgetting context.” Zo introduceert FBI-directeur John Edgar Hoover – geacteerd door Leonardo DiCaprio – zijn filmbiografie J. Edgar.

Deze passage geldt bij uitstek voor het thema van dit boek: anonieme zaad-donatie tot 2004. De werkelijkheid van het verleden is in het heden nauwelijks te interpreteren. Door de context van andere tijden, andere mores en andere opvattingen leidt dit tot verschillende perspectieven. In dit boek is dat elk persoonlijk perspectief van de donor die vertelt over ‘zijn’ vroeger.

Het aantal mannen dat in de tweede helft van de vorige eeuw anoniem sperma doneerde, is onmogelijk vast te stellen. Algemeen wordt aangenomen dat er in Nederland circa 40.000 donorkinderen zijn geboren met behulp van een anonieme donor. KID, kunstmatige inseminatie met donorzaad. Stel je voor: (waarschijnlijk) duizenden onbekende mannen leverden hun sperma in zodat heel veel vrouwen naar schatting 40.000 keer zwanger werden en bevielden van een zo gewenst kind. Geborgen geboren. Maar voor de helft dus verborgen verbonden.

De ultieme uitdaging is de feiten, observaties, meningen en emoties van deze donors openbaar te krijgen. Want KID was geheim. Top secret! Niet voor niets staat de informatie soms aangeduid als ‘circa’ en ‘naar schatting’. Niemand weet het precies. Overheid en gezondheidszorg mochten/konden/wilden de heimelijke praktijken niet controleren. Artsen, ouders, donors en instanties hielden elkaar in een houdgreep van anonimiteit.

Het doel van dit boek is niet de absolute waarheidsvinding van wat toen verborgen bleef. Ten eerste heeft het interviewen van mannen op respectabele leeftijd (de jongste was 48 en de oudste 88) het risico dat het geheugen niet meer optimaal functioneert. Het was soms grappig hoe tijdens interviews al vertellend sommige verloren herinneringen bij de mannen weer opdoken. In de tweede plaats belemmeren de met dit thema onvermijdelijk verbon-

den mysterie en geheimhouding de mogelijkheid om uitspraken van donors te checken, hoezeer ik dat soms ook wenste en legitiem achtte. Tijdens de gesprekken heb ik bij al te krasse uitspraken diep doorgevraagd en als ik het nodig vond, heb ik later tijdens het interview controlevragen gesteld.

Daar waar het mocht, zag ik documenten van donors (op papier nog ...) die de uitspraken staafden. Verder bleek menig beschrijving te passen binnen de informatie die midden jaren tien in de publiciteit is gekomen en te passen binnen de beerput die zich nu opent dankzij DNA-databanken en juridische uitspraken.

Op basis van 35 jaar interviewervaring en journalistieke intuïtie acht ik de verhalen van de donors oprecht en eerlijk. Maar ook zij gaven toe het niet altijd meer helder voor de bril te hebben. Het zij zo. Laat de diversiteit en het gemeenschappelijke van 22 donors dan maar de 'gemiddelde waarheid' zijn.

Het hoofddoel van dit boek is wél de al halve eeuw zwijgende en ongezien populatie van spermadonors een podium te bieden om vrijuit te kunnen spreken. Wie zijn ze? Welk leven leven ze? Hoe keken ze indertijd en hoe kijken ze nu naar (anoniem) donorschap? Hoe beleefden ze hun donatieperiode? Wat waren de mythes? Wat vinden ze van actuele ontwikkelingen en hebben ze donorkinderen ontmoet? Sommige portretten illustreren interessante carrières, verdrietige tegenspoed en intrigerende visies. Ongevoel en gewoon tegelijk.

Het is dus mijn wens en behoefte om van zaaddonors mensen te 'maken'. Helaas merk ik nog steeds dat menigeen 'de' spermadonor als een ding beschouwt. Een kwalijke noodzaak. In gesprekken met betrokkenen alsook in de media bekruipt mij soms het gevoel dat hij als een simpele spermaspuit wordt gezien; zonder gevoelens, zonder rechten, zonder geschiedenis, zonder (voor)oordelen. Alsof je je eicel bevrucht door een pilletje te slikken. Laatst las ik dat de moeders van een donorkind de slechte eigenschappen van haar aan de donor toeschreven en de goede aan moeder. Lekker makkelijk.

Hoe mooi zou het zijn als lezers aan het einde van een hoofdstuk geen 'instrument', maar een mens, een levend persoon voor zich zien en hem respecteren om hoe hij door zijn leven ging.

In elk portret heb ik gepoogd zoveel mogelijk de eigen taal van de donor

op te schrijven. Die authenticiteit vind ik essentieel voor het kunnen ‘doorvoelen’ van de man aan het woord. Ik realiseer me dat dit soms heftig kan overkomen bij de lezer. Taboes doorbreken, is per definitie lastig en soms pijnlijk. Zeker voor een generatie mannen die is geboren tussen pakweg 1930 en 1970. Daarbij kan humor een dankbaar instrument zijn. Soms uit onhandigheid, soms uit schaamte, maar zeker niet met de bedoeling om te kwetsen of te krenken.

Ik ben me wel degelijk bewust van confronterende uitspraken en gevoelige passages in dit boek. Voor zowel donorkinderen, artsen, wensouders als andere betrokkenen. Maar het gaat nu eenmaal over spermadonatie. Een beladen thema. Een – zo blijkt uit recente gebeurtenissen – getormenteerd thema.

Bovendien zijn de normen en waarden ten aanzien van (uitingen over) seksualiteit anno 2023 ingrijpend veranderd. Zeker als je het vergelijkt met de jaren zestig, zeventig en tachtig; toevallig net de hoogtijdagen van anonieme zaaddonatie.

Wat de discussie tussen alle betrokkenen en partijen bemoeilijkt, is dat er geen gemeenschappelijk (common – ‘communicatie’), overeengekomen ‘KID-woordenboek’ bestaat. Meninge en emoties zijn zo persoonlijk dat de woordenstrijd bijvoorbeeld al losbarst als over ‘de mannen’ wordt gesproken. Waar het ene deel van de donorkinderen categorisch en verongelijkt weigert een donor als vader te betitelen, wil een ander deel dit predicaat – na kennismaking – vol trots gebruiken.

Om maar eens concreet aan te tonen hoe iedereen zijn eigen gevoel in de benaming legt voor deze heren, volgt hier een overzicht van enkele ooit genoemde:

biologische vader, papa, opvoedvader, genetische vader, donor, sociale vader, pa, zaaddonor, vaderfiguur, eigen vader, tweede vader, oorsprongvader, pappie, donateur, wettelijke vader, spermadonor, andere vader, Cryospa, thuisvader, maakpapa, officiële vader, poliklinische vader, hartspapa, bijvader, genealogische vader, biopapa, donrvader, juridische vader, paps of echte vader.

Terminologie is sowieso een versturende factor bij communicatie over kunstmatige inseminatie met donorzaad. Wat bijvoorbeeld te zeggen van het woord ‘donorkind’. Veruit de meerderheid is (al tientallen jaren) vol-

wassen. Misschien dat een nog niet Nederlands bestaand woord, dat wel ‘in de klank’ blijft, breed gedragen kan worden. Zoiets als donara of donaro, dorné(e) of donorelle/donorille.

De beladenheid van woorden blijft anders een rol spelen, ten koste van eenduidige communicatie. Taaltechnisch nog twee observaties over de term donorvader. Een grote groep donorkinderen volhardt in het gebruik van het woord ‘donor’ voor de zaadgever. En dat mag! Binnen het KID-collectief weet eigenlijk iedereen wat dit inhoudt. Maar in de samenleving vragen mensen dan: ‘O, van je hart, of je nier of misschien je hoornvlies?’ Het is vergelijkbaar met iemand die zich ‘maker’ noemt. Mensen willen dan toch weten of het een fietsenmaker, kleermaker of slotenmaker is.

Donorvader geeft meer informatie. En, dit is nogmaals niet disrespectvol bedoeld, als men het woord donorvader niet wil bezigen, zou men zichzelf eigenlijk ook geen donorkind kunnen noemen. Immers, het woord ‘kind’ verhoudt zich tot ‘vader’ en ‘moeder’, dus als er geen donorvader is, zou er strikt genomen ook geen donorkind kunnen zijn.

Ten slotte is er in deze serie taalkwesties nog de verwarrende en pijnlijke keuze voor ‘Eigen zaad’ in de afkorting KIE. Verwarrend in de zin van ‘de vrouw onderging kunstmatige inseminatie met eigen zaad’. Want, sinds wanneer hebben vrouwen zaadcellen? Het is ronduit pijnlijk in de zin ‘de gynaecoloog voerde kunstmatige inseminatie met eigen zaad uit’. Daarom zou ‘Echtgenoot’ misschien passender zijn, wat overigens weer onjuist wordt zodra het ongetrouwde vrouwen betreft ...

Hoe dan ook, met een beetje begrip voor het taalgebruik en referentiekader zijn de 22 portretten zeer de moeite waard om te lezen. Laat eventuele irritatie of onenigheid alsjeblieft niet belemmeren de interessante monologen van deze toen behulpzame en nu moedige mannen ‘aan te horen’. Al was het alleen maar om in discussies over dit onderwerp de ongecensureerde meningen van spermadonors te kennen en te kunnen inbrengen.

Het is voor alle betrokken partijen beter als we de taboes rondom (anonieme) spermadonatie doorbreken. Dat er meer openheid komt. Dat betrokkenen elkaar kunnen vinden en met elkaar in gesprek gaan. Wederzijdsheid. De mening, positie en het gevoel van donorkinderen zijn belangrijk om te begrijpen en te respecteren. Maar het andere perspectief verdient evenzeer aandacht.

Met de ‘geboorte’ van dit boek ontstond vrijwel tegelijkertijd het initiatief om zoveel mogelijk donors via een enquête te bevragen. Na het hoofdstuk over de historie (op hoofdlijnen) van anonieme spermadonatie in Nederland en de portretten in de hoofdstukken 2 tot en met 23 zijn de uitkomsten van dit onderzoek in hoofdstuk 24 op een rijtje gezet.

De enquête en interviews zijn van een paar jaar geleden. Schijnbaar moest dit project even een tijdje op een laag pitje staan. Schokkend nieuws, zoals artsen die eigen zaad gebruikten en het maar oplopen van het aantal *siblings* van één donor, butsten het toch al niet vlekkeloze imago van anonieme spermadonatie. Naast mijn persoonlijke (drukke) omstandigheden bleek destijds verder dat sommige donors na het lezen van hun eigen portret lichtelijk terugdeinsden voor de ‘directheid’ erin. Eén donor trok zich zelfs helemaal terug. Taboes doorbreken vergt vermoedelijk enige ‘verteringstijd’. Gelukkig liet iedereen na verloop van tijd weten dat ‘onze’ verhalen ook openbaar moeten, om deel uit te maken van de publieke discussie. De afgelopen maanden ervaarde ik alleen maar hartverwarmende medewerking. En zoals elk nadeel zijn voordeel heeft, kregen de donors de gelegenheid de actualiteit van dit jaar erbij te vertellen. Ruim de helft maakte hiervan gebruik. Het toont aan hoe snel ontwikkelingen soms gaan.

Verborgen Verbonden besluit met diverse bijlages die het thema ‘anonieme spermadonatie’ in brede zin illustreren.

SPERMADONATIE IN NEDERLAND

Veel informatie over de geschiedenis van kunstmatige inseminatie met donorzaad (KID) is gebaseerd op aannames, overlevering of napraten. Nog los van het feit dat we van het verre verleden minder (en minder goed) weten dan van wat gisteren is gebeurd, speelt de heimelijkheid waarin spermadonatie was ondergedompeld een rol.

Bijvoorbeeld dat aantal van 40.000 donorkinderen. Het is niet zo dat we in archieven van elke succesvolle bevruchting een document kunnen bekijken. Op enig moment is er een inschatting gemaakt (overigens geen twijfel over de deskundigheid!) en binnen het KID-collectief neemt iedereen dit (al of niet met bronvermelding) keurig over. Maar er is geen bewijs. Noch voor 20.000 noch voor 60.000. Misschien lukt het wel in de toekomst, als er door innovatie andere onderzoekstechnieken zijn uitgevonden.

Op die manier konden we namelijk later wél de misstanden aantonen binnen sommige fertilitetsklinieken in de vorige eeuw. Mede dankzij ontwikkelde DNA-techniek bleek gaandeweg daadwerkelijk te bewijzen dat sommige vrouwenartsen niet altijd even ethisch en professioneel hebben gehandeld. Zij blijken in een ambiance van geheimhouding, anonimiteit en gebrek aan controle verantwoordelijk voor:

- inrichten van ondeugdelijke dossiers/archieven;
- vernietigen (verbranden) van dossiers/archieven;
- mixen van sperma van meerdere mannen;
- overschrijden van de ‘afspraak’ van maximaal 25 kinderen per donor;
- verzwijgen van erfelijke ziektes;
- gebruiken van eigen zaad (arts) bij inseminaties;
- niet inzetten van dezelfde donor bij conceptie van ‘volle’ broertjes/zusjes.

En hoeveel Nederlandse anonieme spermadonors zouden er zijn geweest? Het is onmogelijk om dit exact te achterhalen. Wat is überhaupt de ge-

schiedenis van spermadonatie? Daarover weten we dan wel meer. Met het hiervoor geschetste voorbehoud gaan we voor de algemeen aangenomen oorsprong terug naar de Verenigde Staten in de tweede helft van de 19e eeuw. De volgende beschrijving op hoofdlijnen is slechts bedoeld om de 22 portretten van zaaddonors enigszins in te bedden. Door deze beperking gaan we voorbij aan heel veel medische, biologische, juridische en psychologische aspecten.

Dankzij een artikel in een medisch tijdschrift – dat overigens pas 25 jaar later werd gepubliceerd en níét door de (beschaamde?) arts zelf – wordt aangenomen dat professor William Pancoast in 1884 de eerste succesvolle menselijke donorinseminatie uitvoerde in Philadelphia.

Zoals bij meerdere ‘uitvindingen’ golft de kennis ervan als kringen in een vijver naar andere mensen en gebieden. Waar artsen in Amerika de expertise over dit nieuwe fenomeen de eerste decennia van de 20e eeuw verdiepten, bereikte de kennis over kunstmatige inseminatie bij vrouwen ons land kort na de Tweede Wereldoorlog.

In 1947 begon de in Groningen geboren dokter Leo Henri Levie in Amsterdam als eerste in ons land met het inbrengen van donorzaad bij zogenoemde wensmoeders. Een succesvolle geboorte in 1948 telt als de primeur voor Nederland, omdat déze is beschreven. Het is mogelijk dat andere artsen eerder pionierden, maar de ‘omerta’ omtrent deze behandeling maakt het bewijzen ervan onmogelijk.

Gynaecologen Leo Isaac Swaab en Jan Kremer (verderop beschreven in drie portretten) staan bekend als de volgers van Levie, maar zijn in de jaren vijftig en zestig niet minder pioniers. Bedenk dat donorinseminatie in die periode absoluut geen normale gang van zaken was en alleen voor man/vrouw-echtparen. Levie cum suis ervaarden zelfs heftige weerstand van collega-gynaecologen. Dat is naast de mores van die tijd mede te verklaren door de invloed van de kerk. Het grootste gedeelte van de bevolking was nog religieus en het gebruik van donorzaad beschouwde men hier als overspel van de vrouw.

Iedere betrokkene had daarom zijn eigen belang om het geheim te houden. De woordkeus en toonzetting bij wervingsadvertenties was vanuit marketingtechnisch oogpunt positief geformuleerd voor de donor: ‘Vanzelfsprekend wordt anonimiteit gewaarborgd en is discretie verzekerd.’

Om enigszins te kunnen begrijpen hoe bevreemdend het is dat het perspectief tegenwoordig 180 graden is gedraaid, moet je je voorstellen dat je over dertig, veertig jaar gewaardeerd wordt voor het prijsgeven van je anonimiteit en discretie over je huidige escort- of gigolobezoek.

Ter aanvulling van de tijdgeest van het ‘Nederland in Wederopbouw’ is het belangrijk in ogenschouw te nemen dat er een strikte scheiding tussen de vader en moeder van het gezin was. Vader was van het werk en het inkomen, moeder van de kinderen en het huis. Net zo wezenlijk: een dokter was een autoriteit. Zijn advies volgde je op.

Eind jaren zestig, begin zeventig, zien we de opkomst van de vrouwenbeweging, de tweede feministische golf. Samen met de technologische ontwikkeling dat semen kon worden ingevroren (waardoor zaadlozing en inseminatie gescheiden in tijd konden plaatsvinden) en het ‘baas-in-eigen-buik’-adagium, geraakte KID in een versnelling. Anonimiteit bleef onverminderd de standaard. De meeste donorkinderen wisten niet dat ze donorkind waren. Als ze dit al wisten, kenden ze nauwelijks tot geen andere donorkinderen. In de jaren zeventig ontstonden de eerste spermabanken. In 1977 richtten vrouwen de organisatie Bewust Ongehuwde Moeders (BOM) op.

De meeste vrouwenartsen behandelden alleen nog man/vrouw-stellen met KID, maar dat verschoof langzaam. Sommige artsen gingen ook alleenstaande vrouwen en lesbische stellen helpen. Het aantal ziekenhuizen in Nederland dat KID-behandelingen uitvoerde en ‘eigen’ spermadonors wierf, groeide. Het aantal donors moet deze decennia dus aanmerkelijk zijn gestegen, maar hier ontbreken zoals gesteld de cijfers van.

Gaandeweg de jaren tachtig kwam er tevens een kentering in de opvatting dat KID voor iedereen geheim moest blijven. Donorkinderen behoorden niet alleen te weten dat ze donorkind waren, maar evengoed wie hun biologische ouders (*nature*) waren. Nogal paradoxaal is dat uitgerekend deze jaren de bepleiters van het sociaal ouderschap (invloed van de opvoeder: *nurture*) veel bijval kregen.

Tegelijkertijd lieten steeds meer anonieme donors weten dat ze moeite hadden met onbekend blijven. De politiek (wetgever) moest zich ermee gaan bemoeien.

*“Homo sum humani
nihil a me alienum puto.”*

V10 EN V1

1982-1984 AMC (Amsterdam)

1984-1994 Onze Lieve Vrouwe Gasthuis (Amsterdam)

Met cowboyhoed en lichtbruine ‘western coat’ zou hij moeiteloos in een commercial voor Marlboro kunnen figureren. Wilde, golvende achterovergekamde haardos, baard en snor. Daarbij wekt donor V10 en V1 in woord en gebaar de indruk ietwat tja ... nonchalant, lichtvoetig, onverschillig door het leven te gaan. Humoristisch. Ironisch. Al sprekend gaat er geen minuut voorbij zonder een kwinkslag of woordgrap. Met uitzicht op de gracht vanuit zijn woning in het centrum van Amsterdam verhaalt hij over twaalf jaar donorschap.

“ Nanda van Amstel. Zij was de oermoeder van de afdeling. Vijftiger. Het hoofd van de spermabank, als ik het zo mag zeggen. Niet als arts, hoor. Als verpleegkundige of zo. Rookte als een ketter. Nanda is onverbrekelijk verbonden met mijn donorjaren. Nanda kende haar mannen, zogezegd. Als wensouders na de intake vertrokken, wist zij precies welke donor er qua karaktereigenschappen en uiterlijk het best bij paste. ‘Dat wordt Jan, Piet of Klaas’, zei ze dan.

Zaaddonors – ik schat zo in dat er een stuk of tien over een langere periode regelmatig langskwamen – hadden een prettige, informele omgang met haar. Gewoon, een half uurtje bijkletsen met een kop koffie. We waren er toch ...

Ik heb het nu over midden jaren tachtig. Andere tijden. In 1982 ben ik gevraagd terwijl ik bloed doneerde. Bloed afnemen gebeurde op verschillen-

de locaties in Amsterdam. Ik geloof dat ik die bewuste dag bij het Rode Kruis in de Rapenburgstraat was.

Bloed doneren zat in ons DNA. Mijn vader, broers en zussen deden het jarenlang – een enkeling doet 't zelfs nu nog – en vonden dat vanzelfsprekend. Ik kom uit een katholiek gezin binnen een protestantse enclave: Ouderkerk aan de Amstel. Met zijn negenen waren we. Ik de eerste zoon na drie dochters. Vader was gemeenteambtenaar (referendaris), gemeenteraadslid, propagandaleider van de KVP, voorzitter van de voetbalvereniging, voorzitter van de carnavalsvereniging en voorzitter van de toneelvereniging. Mijn moeder toegewijd huisvrouw. Een warm nest.

Na de lagere school en Grafische School geraakte ik in de reclame-communicatiebranche. Diverse vakopleidingen doorlopen en uiteindelijk ruim dertig jaar als zpp'er *avant la lettre* gewerkt. Communicatiestrategie en profilering.

Maar goed, we hadden het over bloeddonatie. Vanaf mijn achttiende deed ik dat al. Geloof 't of niet, maar het kwam voor dat ik in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis zat – wat toen nog een ontzettend leuke setting was. *Mind you, nineteen sixty-nine*. En dat de verpleegkundige afrondend vroeg: 'Wilt u misschien nog koffie ... mét of zónder cognac?' Waarop ik dan zei: 'Alstublieft. Zonder koffie graag.' Ik kwam weleens aangeschoten op school, hahahaha.

En in '82 gebeurde het dus dat iemand bij me kwam met de vraag of ik openstond voor zaaddonatie. Ze gaf me een folder en zei dat ik er maar eens over moest nadenken. Ik kon me dan aanmelden bij het AMC.

En na amper overleg – nee niet ampèl – met mezelf kreeg ik de houding van: waarom niet? Ik was bloeddonor, kende ook het bestaan van Moeders voor Moeders. Ik vond 't er eigenlijk wel een beetje bij horen.

Wat meetelde, was dat ik toen vrijgezel was. Ik was 31 jaar en zoals je misschien al een beetje aanvoelt, een wat vrijgevochten reclamegozer. Ik merkte dat mijn donorschap een geslaagde versiertruc was. Ik was er sowieso altijd heel open over. Ik sprak er graag over bij feestjes en in de kroeg. Een onderwerp dat direct diverse meningen opwerpt, en ik luisterde dan met onverbloemd genoegen naar verhitte discussies. Het was eens wat anders dan over auto's en voetbal.

Maar zo begonnen ook de gesprekjes met vrouwen die ik ontmoette. Dan zei ik dat ik ‘morgenochtend moest doneren’. Dat er dus geen spannende nacht in het verschiet lag, vanwege die drie dagen onthouding. Ze leken dan gerustgesteld en vonden het verder een boeiend onderwerp om er bij een biertje over te babbelen. Niet zelden eindigde die avond toch in een ‘spannende nacht’. Waarbij ik het trouwens meestal kon ophouden tot de volgende ochtend om het zaad in het potje te deponeren in plaats van de desbetreffende andere plek. Om het vervolgens warm (in de oksel) af te leveren.

En ja Derk, ik moet daar ook niet stoer over doen. Het mislukte natuurlijk ook weleens. Het is een oerdrift die wij mannen toch niet helemaal in de hand hebben. Mijn leraar maatschappijleer op de Grafische School zei vaak: *Homo sum humani nihil a me alienum puto*, oftewel: ‘ik ben een mens en acht niets menselijks mij vreemd’. En daarmee laten we dit onderwerp rusten, hahahaha.

Maar weet je, terwijl ik dit allemaal vertel, herinner ik me niet meer exact wat bij de periode AMC hoort en wat bij de tweede – veel langere – periode in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis. Ik herinner me nog wel dat ik naar het AMC met de auto ging, maar verder vervaagt het. In het begin was er een koppeling met een vrouw die het warme zaad direct ontving en later moest het eerst ingevroren worden om te controleren op geslachtsziekte enzo. Maar vraag me niet wanneer die overgang was. Dat ben ik echt kwijt. Ik weet in zijn algemeen meer van de doneerperiode bij OLVG. Van 1984 tot en met 1994.

Dat kwam omdat Nanda van het AMC naar het OLVG overging. Ze runde daar een nieuw opgezette spermabank. En ze vroeg me om ‘mee te verhuizen’. Ik was denk ik haar eerste donor. Mijn code was volgens mij V1. Ze overtuigde mij subtiel door erop te wijzen dat de afstand veel korter was ... en dat ik dan op de fiets kon komen ... en dat het in het OLVG gemoedelijker was ... en dat we het goed met elkaar konden vinden, dus ... je begrijpt ’t al natuurlijk: ik was om.

De ruimte daar was op de begane grond van een voormalig klooster. Als je binnenkwam, hoorde je bij wijze van spreken het nonnengezang nog galmen. Heel informeel, heel toegankelijk. Niet zo groot. Het zag er niet uit als een ziekenhuis. Ik zette mijn fiets voor de deur en die kon ik in de gaten houden terwijl we koffie dronken. Vooraan een soort koffiezitje. In het midden een paar van die grote, ja hoe noem je dat? Van die koelketels waar

die sprietjes in gingen. Verder een stuk of vier plekken waar ze het sperma ontvingen, onder de microscoop bekeken en waar ze met tikkers telden hoeveel bewegende zaadcellen erin zwommen.

Ze keken door de microscoop en dan hoorde je razendsnel ‘tiktiktiktiktiktik’. Vervolgens kreeg je te horen of de kwaliteit goed was. En ik beken: dan ben je apetrots als ze je complimenteren. Ja toch? Ik dacht: dan hebben die strakke spijkerbroeken de zaadjes dus toch niet aangetast. Dan heeft dat bandeloos leven geen nadelig effect op mijn sperma gehad. En je ging weer blij naar huis. Niets zo stimulerend om over twee weken weer te komen.

Zoals ik al vertelde, ving ik het zaad thuis op de rand van mijn bed op. Maar als je ter plekke wilde produceren dan was er op de gang een hokje met wat stimulerende literatuur. Geen Mulisch of Couperus. Maar zo’n setting was niets voor mij.

Periodiek nam Nanda bloed af om te onderzoeken op gezondheidsrisico’s. Het was weliswaar een gemoedelijke sfeer, maar wel professioneel, weet je. Geen janboel. Nanda zei ons dat ze per donor wel degelijk bijhield hoeveel bevruchtungen er waren. Bij haar afscheid vroeg ik haar toch eenmalig – nieuwsgierig ben je toch – met hoeveel ik eventueel rekening moest houden. Terwijl ze zich een beetje afwendde, zei ze: ‘Ga maar uit van een stuk of 23/25.’ Ik weet uiteraard niet hoe waar dat is.

En hoeveel geld kreeg ik ervoor? Pff! Dat ben ik echt vergeten. Het was cash. Dat weet ik wel. Tja, een onkostenvergoeding. Nanda zei weleens: ‘Je moet je onthouden, je moet er moeite voor doen (dat viel reuze mee, hahaha ...), je moet het brengen, je bent tijd kwijt, dus pak aan.’ Maar wat was dat nou? Twee tientjes? Vijfentwintig gulden? Er ging in ieder geval geen perverse stimulering vanuit om, zoals ik wel in Amerika zag, om je een slag in de rondte te doneren.

Ondertussen kwam mijn huidige vrouw in mijn leven, die in het begin aangaf dat ik het zelf moest weten zolang wij geen kinderen hadden. Uiteraard wist zij er al vrij snel na onze eerste ontmoeting van. Maar wat nog leuk is om te vertellen, is dat mijn schoonmoeder mij leerde kennen als spermadonor.

Ik werkte namelijk mee aan een driedelige documentaire van het Humanistisch Verbond over Kunstmatige Inseminatie met Donorzaad. En ik zat in deel 1 – lach niet – *Het Zaad*.

Er werden twee donors geïnterviewd, waaronder ik. Het werd uitgezonden op een heel hete zomerdag in juni om zeven uur 's avonds. Dus iedereen van mijn kennissenkring zat met luchtige kleding op terrassen of aan het water. Mijn vrouw had echter tegen haar moeder gezegd op wie ze moest letten bij die uitzending. Dus terwijl niemand ook maar enige belangstelling had voor een reportage van het Humanistisch Verbond, kreeg mijn schoonmoeder een niet uit te wissen eerste indruk van haar toekomstige schoonzoon, hahahaha.

Nadat we getrouwd waren, begon mijn vrouw langzamerhand wat meer aan te geven dat ze er moeite mee had. Ze eiste het niet, maar drong erop aan om er een punt achter te zetten. Zeker toen onze dochter en later nog een zoon geboren werden. De argumenten waren vanzelfsprekend steekhoudend. Als de kinderen straks ouder worden en ze gaan uit of op vakantie. Misschien komen ze terug met de woorden: 'Ik heb zo'n leuke jongen (of meisje) ontmoet. Die is zo leuk. Het lijkt wel of we elkaar al jaren kennen. We hebben zoveel gemeenschappelijk, het klikte vanaf de eerste seconde', enzovoorts. Dus mijn vrouw zei tegen mij: 'Als je zo lang en zo vaak hebt gedoneerd dan wordt de kans steeds groter dat ze iemand ontmoeten met dezelfde genen.'

En zoals vrouwen dat zo subtiel kunnen manoeuvreren, zag de mijne haar kans schoon toen ik geopereerd moest worden voor een tweede liesbreuk. Dat jaar werkte ik echter voor reclamebureau Saatchi & Saatchi in Praag. Dus eigenlijk kwam het allemaal heel ongelegen. Ik weet nog dat ik alles via de fax moest regelen. Toen de chirurg bij de eerste inspectie ook nog vertelde dat 't een 'kleuterbreukje' was, wilde ik het eigenlijk overslaan. Mijn vrouw zei: 'Als je daar dan toch op die behandeltafel ligt, laat je dan gelijktijdig steriliseren. Dan is dat eveneens geregeld.' En daar had ze gewoon gelijk in. We hadden dat al eerder afgesproken en het kwam er maar steeds niet van. Zo werd aldus besloten.

Nanda zou Nanda niet zijn om eerst nog tegen te sputteren - 'Je hebt zulk kwaliteitszaad!' - maar de deal werd uiteindelijk dat ik de dag voor de behandeling voor de laatste keer zou doneren. 1994. Toen ze zaadcellen controleerde, ging het weer van 'tiktiktiktiktik' en ze vertelde me dat het zaad nog nooit zo goed was geweest als deze keer. Ja ja ...!

De volgende dag werd ik geholpen in een kliniek die nu niet meer bestaat: Boerhaave. In de Tweede Wereldoorlog noemde men het de Baarhoeve-

kliniek omdat Nederlandse moffenmeiden daar in het geniep bevielen van hun kinderen.

De jaren gingen voorbij. Onze kinderen groeiden op. DNA-techniek ontwikkelde zich onvoorstelbaar. Af en toe zag en hoorde ik in de krant, op tv of de radio donorkinderen hun verhaal vertellen. Dat ze op zoek waren naar hun donor. Daar was ik dan wel in gedachten mee bezig. Daar kwam bij dat mijn zus op enig moment overleed nadat chemotherapie op een bepaalde genmutatie reageerde die haar hartspier ontregelde. Sommige mensen hebben dat ‘foute gen’ of zijn alleen drager, maar ik had het gelukkig niet. Wel had ik diabetes.

Waar ik vroeger dus volstrekt achter anonimiteit stond en de erfelijkheidsfactor onbeduidend leek, drukte de nieuwe tijd mij met mijn neus op de feiten!

Eigenlijk trok mijn dochter me definitief over de streep. Zij gaf aan dat ze nieuwsgierig was naar halfbroers en -zusjes. En iedereen van ons gezin vond het niet meer dan terecht dan dat donorkinderen het recht hebben op hun oorsprong.

Ik meldde me aan bij Fiom en kreeg vlot daaropvolgend de vraag om mee te werken aan het filmen van promo’s voor het tv-programma *Wie is mijn vader?*

Dat is ook nog een grappige anekdote. Destijds vroeg Fiom € 150,- om je DNA op te nemen in de databank. In gesprek met Tuvalu Media, de producent van het programma, heb ik aangegeven dat ik meewerkte op voorwaarde dat zij dit bedrag moesten betalen, zodat ik opgenomen kon worden in de DNA-databank. Een prima deal toch? Omdat ik tot op de dag van vandaag nog steeds geen match heb – na twaalf jaar doneren! – vraag ik me af of dat bedrag ooit is betaald, hahahahaha. Echt! Ik heb jaren gedacht dat mijn rietjes naast de tafel waren gevallen. Niemand. Helemaal niemand.

Die promo’s werden in een Hilversumse studio opgenomen. Met een paar donors voor een *green screen* een tekst uit het hoofd leren om vervolgens anoniem gebleven donors te stimuleren hun DNA af te staan. Met inderdaad de verwachting dat het tv-programma die matches zou gaan vertonen.

Als spin-off van die promo’s verscheen er een artikel over mij in het AD en ontving ik een uitnodiging voor de RTL-show *Life 4 You* met Carlo Boszhard en Irene Moors. Nou, toen kon ik aan mijn toch al rijke ervaring toevoegen dat de broers Ben en Dean Saunders – de ene won dat jaar *The Voice of Hol-*

land en de andere *Popstars* – in mijn voorprogramma zaten. Dat ik een eigen kleedkamer had – naast die van Marco Borsato – met mijn naam op de deur en een hoeveelheid Mars en Milky Way, waar een groot weeshuis voor een week genoeg aan had. En dat Karin Bloemen tijdens de uitzending in de keuken voor mij kokkerelde.

Maar zonder gekheid, het was heel leuk daar met vrouw en dochter te zijn. En die Boszhard met zijn kolder. Toen ik vertelde dat ik de daad op de rand van mijn bed deed, ‘kondigde’ hij aan: ‘En daar hebben we een filmpje van!’

Maar goed, vijf minuten primetime met mijn karakteristieke kop in beeld leverde schijnbaar geen herkenning op bij donorkinderen in het land. Nog even serieus: het gaat niet om mij. Ik kan me zelfs voorstellen dat die kinderen (ook al zijn het nu volwassenen) zoiets hebben dat ze wel kennis willen maken met *half-siblings*, maar niet zozeer met de donor. Prima.

Ik wil ook geen contact als vaderfiguur. Ik heb ze niet opgevoed. Het gaat me erom dat ze het recht hebben om te weten wie hun donor is. Niet ontmoeten, eenmalig ontmoeten of desgewenst vaker; ik pas me aan.

In april 2019 liet Fiom weten dat er een match was. Mijn vrouw Inez, waarvan je nog weet dat zij altijd al bezwaar had tegen het anonieme aspect van mijn donorschap, en dochter Yanna waren heel nieuwsgierig. Ik werd met Inez uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek bij Fiom in Den Bosch. Dat was mooi te combineren met een bezoek aan het prachtige Noord-Brabants museum aan de Verwersstraat. Wij kregen te horen dat mijn donordochter inmiddels een jonge vrouw was: Iris. Het bleek dat er een wederzijdse wens was om elkaar te ontmoeten.

Dat vond een paar weken later plaats op dezelfde locatie. Mijn vrouw zag direct de gelijkenis met onze zoon. Verder vielen ons de tatoeages op van poezenpootjes op haar arm. Die heeft onze dochter Yanna ook, net als een ringetje in de neus.

Omdat Iris is opgegroeid met twee moeders wist zij overigens altijd al dat er een donorfader moest zijn. We hebben al een paar jaar regelmatig contact met Iris via sociale media en wij zijn over en weer bij elkaar op bezoek geweest. Yanna en Iris communiceren vaker met elkaar en binnenkort komt ze een nachtje in Amsterdam logeren. ”